

АНОТАЦІЯ

Кікнавелідзе Катерина Олегівна. Тема дослідження – «Явище каверу у сучасному скрипковому виконавстві: нові форми діалогу академічної та масової сфер музичної творчості». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за фахом 025 «Музичне мистецтво». – Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, міністерство культури України, Одеса, 2021.

У дослідженні доводиться, що вивчення явища скрипкового каверу як важливої складової сучасної музичної культури, який ми намагались вивчати у його діалогічних відносинах з академічним скрипковим мистецтвом, є надзвичайно важливим та актуальним напрямом сучасного музикознавства. Даний ракурс розгляду явища каверу визначається, по-перше, недостатньою розробленістю проблеми новітніх аспектів виконавства у процесі трансформації жанрово-стильової системи музичного мистецтва, по-друге, необхідністю визначення актуальних підходів до вивчення стилю та форми скрипкового каверу як важливої складової сучасного музичного мистецтва у цілому, та скрипкового виконавства зокрема, оскільки кавер-версії відомих музичних творів є постійною частиною репертуару сучасних скрипалів.

Наявність міждисциплінарних зв'язків, на основі яких ми можемо визначити та оцінити феномен *кавер-культури*, дають нам підґрунтя до вивчення характерних рис цього явища, а також надають можливість пояснити більшість самотутніх, відмінних рис феномена з позицій об'єктивного буття у складі сучасної світової масової культури. Діалогічна природа музичної структури каверу як стилю та як жанру окреслюють новітні магістральні шляхи теоретичного осмислення даного феномена.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дослідження є вивчення та виділення характерних ознак скрипкового каверу як важливої складової сучасної музичної культури.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких дослідницьких *завдань*:

- виявлення ролі сучасного скрипкового мистецтва як важливої складової сучасної масової культури;
- вивчення термінологічних та історико-естетичних аспектів явища та поняття «каверу»; встановлення його взаємозв'язків з явищами інтерпретації, реінтерпретації та їх аналогами у інших сферах мистецтва;
- визначення місця та ролі скрипкового каверу у сучасній масовій культурі;
- дослідження соціокультурних комунікативних процесів в сфері сучасної скрипкової масової музичної культури та їх впливу на явище каверу;
- виявлення особливостей скрипкового каверу у жанрово-стильовій системі музичного мистецтва;
- визначення взаємозв'язку музичних і танцювальних аспектів у функціонуванні скрипкового каверу.

Об'єктом роботи є сучасне скрипкове виконавство у контексті взаємодії академічної та масової сфер музичної творчості.

Предмет роботи – художньо-семантичні властивості каверу як важливої складової сучасного скрипкового мистецтва.

Матеріалом дослідження є кавер-версії широковідомих творів з концертного репертуару таких сучасних скрипалів як Д. Гаррет, А. Ахат, Л. Стірлінг, О. Божик, Петер Лі Джонсон, Віолін Бразерс, Шара Лін, О. Ігудесман та ін.

Наукова новизна роботи визначається такими позиціями:

вперше:

- визначені шляхи взаємодії академічного скрипкового виконавства та масової музичної скрипкової кавер-культури XXI ст.;
- «кавер» розглядається як інтерпретативний стиль, що є відповідним новому жанровому напрямку виконавської творчості;

– досліджено прикладне значення сучасної скрипкової масової культури в аспекті її приналежності до соціальної реклами, маркетингу та шоу;

– проведено аналітичне вивчення виконавської стилістики таких виконавців як Д. Гарета, А. Ахат, Петера Л. Джонсона, Шари Лін та дуету Віолін Бразерс;

Набули подальшого розвитку:

– проблеми розвитку категорії стилю в музикознавстві;
– принципи термінологічного визначення окремих елементів кавер-культури;

– вивчення основних семантичних ознак явища каверу в умовах сучасної музично-стильової динаміки.

Уточнено:

– методи аналітичної роботи з взірцями каверів у відповідності до основних параметрів музикознавчого аналізу.

Для досягнення визначеної *мети* та виконання проблемних *завдань* наукового дослідження задіяно ряд загальних наукових та особливих **методів** дослідження, які забезпечили ґрунтовність висунутих у дисертації положень та об'єктивність зроблених висновків. Серед них виділимо:

– метод теоретичного узагальнення і ретроспективного аналізу, що дозволяє теоретично підтвердити важливість висунутих положень, які характеризують основи виникнення та розвитку кавер-культури;

– історико-стильовий метод, що уможлиблює визначення стильових парадигм творчості скрипалів минулого та сьогодення;

– філософсько-естетичний та історико-культурологічний методи, які визначають творчі пріоритети різних скрипалів, а також характеризують сутність, виникнення та розвиток скрипкового кавера як важливої складової сучасного музичного мистецтва;

– метод музикознавчого аналізу, що використаний для виявлення стильових особливостей творчості сучасних скрипалів.

Структура роботи. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатку. Обсяг основного тексту дисертації – 183 сторінки. Список використаної літератури містить 237 позицій.

Розділ 1. «Сучасне скрипкове виконавське мистецтво у контексті актуальних тенденцій музичної культури» пропонує дослідження культурних проявів, які мають провідне значення у розвитку актуальних напрямів сучасного музичного мистецтва загалом, та скрипкового виконавства, зокрема. Розглядаючи сучасне скрипкове виконавство як антитезу академічності, ми синхронізували наукові знання із різних областей з конкретними емпіричними дослідженнями в структурованій єдності та у пізнанні масштабного прояву феномена сучасної кавер-культури.

Масова музична культура сьогодні є одним з найбільш масштабних культурних явищ, в якому помітну роль відіграє нове осмислення скрипкового інструменталізму. Програмність кожного музичного інструментального каверу заздалегідь продукується оригіналом, оскільки вербальний ряд смислоположення, що містить оригінал кавер-версії, є загалом програмою твору. Тут прояв інтертекстуальних взаємозв'язків, набуває більш тонкої поліваріантності у вираженні заданого сенсу саме інструментальними засобами, а також іншими, котрі входять у систему основних чинників виконання каверу.

Інструментальна сторона техніки створення каверу споріднена з принципами функціонування транскрипцій. За Б. Бородіним – це принципи адаптації, редукції, амплікації та конверсії. В роботі ми окреслюємо по пунктам важливі ознаки скрипкового каверу, що характеризують його як музичний жанр. Вони стосуються темпових канонів, штрихової палітри, динаміки, артикуляції, формотворчих аспектів, інтонаційного діапазону, аплікатури. Тут представлена типологія каверу відповідно до даних ознак. З позиції виконавця каверу в «діалозі» з музикою (її авторами), ми призовимо

три основні стильові тенденції за О. Чеботаренко, які відповідають її трьом основним історичним віхам: репродукція, редакція, транскрипція.

Категорії ментальності, духовного та естетичного, все культурно-цінне в соціальному плані, масова культура через власний вияв привносить в суспільство, саме вражаючи. Це її метод, а також запорука успіху. Завдаючись питаннями чому масові музичні жанри такі затребувані, що робить їх популярними серед такої широкої аудиторії і що є їх інструментом психологічного впливу на соціум, – ми прийшли до висновку, що вони застосовують майже ідентичні засоби, що й соціальний маркетинг і комерційна реклама. Серед методів: емоційний (фізіологічний і когнітивний компоненти), гумористичний (дитячість, акцент на візуальний компонент або суто музичний гумор), патріотичний, метод когнітивної структурної теорії, психологічний метод, метод емоційної чуттєвості з рухом у бік еротизму, тощо. Ці методи ґрунтовно роз'яснено з точки зору соціологічних та психологічних досліджень і піднесено у відповідності до конкретних прикладів їх застосування у скрипковій кавер-культурі. В цілому, представлений матеріал в контексті теми даного дисертаційного дослідження має лише частково аналітичний і переважно фактологічний характер.

У Розділі 2 «Термінологічні, жанрово-стильові та соціокультурні чинники формування каверу як важливої складової сучасного скрипкового мистецтва» досліджується етимологія словосполучень та відслідковуються основні лінії виникнення усіх синонімічних варіантів визначення жанру «кавер», від часу його виникнення та до тепер. Слово «кавер» не завжди позначало саме той сенс, який ми надаємо явищу в рамках нашого дослідження, і ця обставина значно утруднює розуміння іншомовних текстів про кавер-музику, але й дає підґрунтя до більш ємкого дослідження даного феномену.

Оскільки термінологічна одиниця кавер, запозичена з англійської мови, були простежені смислові взаємозв'язки семантичних якостей даного слова, починаючи саме з англомовних зразків. Однак, найбільш віддалені сфери

вживання терміну несподівано відкривають і нові сторони у розумінні явища, контекст якого завдано дисертаційним призначенням. Усі надані сфери застосування слова «кавер» мають з музичним кавером подібність за таким принципом: музичний кавер приховує те, без чого може вдовольнитись оригінал і, виділивши сутність, декорує її, створюючи нову дійсність. Уся кавер-культура побудована на принципі такого приховування і тут художня якість кавера визначається саме мірою того, в якому співвідношенні новий продукт містить те цінне, що притаманно оригіналові і те нове, що може запропонувати кавер-виконавець.

Кавер-традиція виступає як закономірне явище для сучасного стану музичної культури і сучасної іпостасі музичної мови. Кавер долає кордон академічної і неакадемічної форми музики не загубивши змісту, але надавши йому нової активності. Кавер-музика при всій її відособленості відповідає магістральному напрямку, адже вона виявляє тенденцію популяризації академічної музики і художньо-естетичних цінностей, які з нею пов'язані. Відтак перебудовується вся система впливу. Нові знакові матерії музичної мови – це мова реінтерпретації.

РОЗДІЛ 3 «Скрипковий кавер у виконавській та композиторській творчості «третього пласта» доводиться, що у сучасному музично-культурному середовищі боротьба за популярність серед виконавців масових жанрів ведеться новими засобами виразності, такими як, наприклад, танець в розумінні професійної хореографічної постановки. Взаємозв'язок танцю і виконання музики знаходять яскраве відображення в творчості Ліндсі Стірлінг, присутня єдність характеру та виразності виконання обох складових музично-танцювального перфомансу. Підсумовуючи особливості виконавських аспектів гри Ліндсі Стірлінг, можна в своїй сукупності назвати їх авторськими стильовими особливостями, своєрідним ідиостилем виконавиці. Отже, індивідуальність авторського стилю полягає в наявності специфічної сукупності авторських стилістичних прийомів, характеризується наявністю певного принципу відбору і комбінації різних мовних засобів і їх

трансформацій в запропонованій автором концепції. У виконанні Ліндсі Стірлінг ми бачимо неповторність, несхожість і безсумнівну унікальність. Її ідиостиль відрізняє її від інших виконавців даного жанру сучасної масової скрипкової культури, захоплює яскраво вираженими індивідуальними рисами. Вони проявляються в об'єктивізації їх виконавської інтерпретації в системі візуальних засобів виразності та проявляють себе як самобутні риси сценічної художньої техніки.

Перетини смислових просторів, які породжують новий сенс, пов'язані з індивідуальною свідомістю, тому кавер-культуру ми вважаємо за доцільне розглядати як сукупність показових стильових індивідуальностей, кожна з яких акцентує власним жанровим стилем грані сучасної музичної масової культури. У каверах виконавське начало диктує умови композиторському, підпорядковуючи процес створення композиції своїм власним потребам. Ця умова є прецедентом до того, щоб розпочати говорити про кавер-стиль того чи іншого кавер-скрипаля, адже, кожен із них буде обладувати власними технологічними та технічними засобами музичної виразності, згідно із власних можливостей та смакових уподобань.

До категорії виконавського стилю скрипаля обов'язково долучається і його репертуар. Однак, аналізуючи сучасних представників кавер-музики, хочеться відзначити, що зустрічаються випадки, коли несхожі скрипалі вибирають для демонстрації свого власного кавер-стилю один і той же оригінал, але здійснюють кавер по різному. На такий випадок ми і звернули нашу увагу, характеризуючи власний стиль кожного із представлених скрипалів.

В дослідженні проведено аналітичне вивчення виконавської стилістики таких виконавців як Д. Гарета, А. Ахат, Петера Л. Джонсона, Шари Лін та дуету Віолін Бразерс.

Ключові слова: кавер, кавер-культура, виконавський стиль, жанровий стиль, музична інтерпретація, сучасне скрипкове виконавське мистецтво, масова музична культура, виконавська стилістика.